

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

חפצים שעפו מרכב במהלך נסיעתו

שאלה א

נהג לקח ברכבו דפנות וקורות לסוכה וקשרם לגגון שבמכוניתו. אלא שבמהלך הנסיעה התרופפו החבלים שבהם נקשרו, וכתוצאה מכך נפלו חלק מהקרשים ופגעו בשני מכוניות חולפות ונגרם להם נזק המסתכם באלפי שקלים. האם נהג הרכב חייב לשלם עבור הנזק?

ומה הדין במקרה דומה, אם בעל הקרשים קשרם והנהג סמך עליו שקשרם היטב, ולבסוף הם נפלו במהלך נסיעתו, מי מביניהם חייב לשלם לבעלי הרכבים שנוזקו?

שאלה ב

אדם ביקש טובה משכנו שנוסע עם רכבו לירושלים, שיקח ממנו מזוודה עבור בנו שגר בסמיכות למקום אליו הוא אמור להגיע. השכן הסכים, והניח את המזוודה בתא המטען של הרכב. במהלך הנסיעה התרוממה לפתע הדלת של תא המטען והמזוודה נפלה לכביש, ומשאית שחלפה אחריה רמסה אותה עם כל תכולתה. עלות הנזק מסתכם בשמונה מאות ₪. האם הנהג חייב לשלם לשכנו את הנזק הזה?

תשובה

א. בנידון השאלה הראשונה - חייב הנהג שלא קשר כראוי את קרשי הסוכה לשלם את כל הנזק שנגרם למכוניות שניזוקו מקרשים אלו. החיוב קיים אפילו אם קרשי הסוכה אינם שייכים לו אלא לאדם אחר.

1

אם בעל הקרשים קשר אותם לגגון, והנהג רק הוביל אותם לביתו, במקרה זה, למרות שלפני שהחל בנסיעתו שאל אותו הנהג האם הקרשים מחוברים היטב, והשיב לו בחיוב, וידע שהנהג סומך על דיבורו, בכל זאת כלפי הניזוקים - חייב הנהג לשלם להם את נזקם. אולם אח"כ יוכל לתבוע מדינא דגרמי את הקושר שישלם לו את הפסדו הכספי. 2

ב. בנידון השאלה השנייה - אם ידע הנהג שהסוגר של דלת המטען אינו תקין ויכול להיפתח בשעת הנסיעה - הנהג חייב לשלם שמונה מאות ₪ לשכנו עבור המזוודה ותכולתה. 3

אולם אם עד כה תמיד הסוגר של הדלת היה תקין, והדלת לא נפתחה בעת הנסיעה, ומסיבה שאינה מובנת, קרה הפעם שהיא נפתחה, פטור הנהג מנזקי המזוודה. 4

מקורות

1. בגמ' בב"ק (ג.) וברש"י שם (בד"ה ובשעה וכו') מבואר, שבהמה שמזיקה דרך הילוכה, כגון כלים שנדבקו לשערות שבגופה וגורתן ושברתן - מעשה זה נחשב כתולדה של רגל, שפטרה בו התורה את

בעל הבהמה כשהזיקה באופן הזה ברשות הרבים, כי כך היא רגילות הנהגת הבהמה בעת הילוכה.

אמנם פטור זה קיים רק כשבהמה הזיקה. אבל אם אדם הלך ברשות הרבים עם משאו באופן שיכול להזיק להולכים שם - דינו כאדם המזיק. כמבואר במשנה ב"ק (לא): לגבי מי שהולך ברה"ר באופן לא זהיר עם קורתו. לפיכך אם כשעמד מחזיק הקורה ברה"ר שלא כדין, עבר אדם ברה"ר ונתקל בקורה שלא באשמתו של הנתקל, ומחמת זה נשברו כליו של הנתקל - חייב המחזיק בקורה לשלם לו את נזקו כדין אדם המזיק. ואין הנזק שנגרם לכליו נחשב מזיק של בור, שבאופן הזה התורה פטרה על נזקי הכלים. ואע"פ שבנידון דנן הניזק הגיע למזיק כמו בבור. והביאור לכך מבואר שם בנימוקי יוסף (דף טו: בדפי הר"ף) שכל זמן שהחפץ שמזיק מוחזק ע"י אדם, נחשב החפץ כידו הארוכה של האדם שמחזיק אותה, ולכן חייב מחזיק הקורה גם על כליו של הניזוק מדין אדם המזיק.

לפי"ז כשמכונית נוסעת ע"י כוחו של הנהג, ורק מחמת נהיגתו בכביש נפלו הקורות מגג מכוניתו על מכוניות חולפות והזיקו להן, נחשב הדבר כאילו הנהג זרק ע"י כוחו חיצים, שהם קורות הסוכה, על המכוניות שלידו, ומעשה זה נחשב כאדם המזיק. לפיכך למרות שקשרם ולא רצה שיפלו, אולם מכיון שהתברר כעת שהקשירה לא היתה ראויה, לכן נחשב הדבר כפשיעה מצידו בשמירת הקורות שלא יזיקו, ובמקרה כזה אדם המזיק חייב כמבואר במשנה בב"ק (כו.) שאדם מועד לעולם.

כמו כן נחשב הנהג בנסיעתו עם הקורות, כרוח מצויה שמעיפה את אבנו וסכיננו שהניחם בראש הגג. לפיכך מכיון שהניח שם את הקורות, ללא שמירה ראויה, באופן שרוח מצויה יכולה להעיפם משם לעבר אנשים או רכוש הזולת, במקרה כזה מניח האבן או הקורות הנ"ל חייב לשלם מדין אש כמבואר בב"ק (ג.) וע"ש. אבל מאחר והתבאר לעיל שמעשהו נחשב כאדם המזיק שחמור יותר, לכן לא זקוקים לחיובו מדין אש.

2. גם באופן שאדם אחר קשרן, אולם מחמת מעשהו של הקושר לבד, כל זמן שהמכונית היתה נשארת במקומה ולא היו נוסעים עמה בכביש - לא היה נגרם כל נזק. נמצא שהבאת הקורות שלא היו קשורים כראוי לכביש באופן שהם יזיקו לאחרים - נעשתה ע"י הנהג בלבד, ולכן הוא נחשב אדם המזיק לרכבים שבכביש. והיה עליו חיוב לבדוק היטב באופן אישי את קשירת הקורות לפני נסיעתו, ולוודא שהקשירה נעשתה חזקה כראוי ולא לסמוך על אחרים. ומאחר ולא עשה כך, נחשב הוא המזיק לבעלי הרכבים שניזוקו.

אמנם ביחס לחיוב הממוני שיהיה אח"כ בינו לבעל הקרשים שקשרן, אם ידע הקושר בוודאות שעליו הנהג סמך שהקשירה נעשתה כראוי כגון: שהנהג שאל אותו על כך לפני תחילת הנסיעה, והקושר ענה לו שקשרם חזק וכראוי, במקרה זה מכיון שידע הקושר שעל פי דיבורו נוסע הנהג עם קורות אלו בכביש, לפיכך מתחייב הקושר לשלם לנהג מדינא דגרמי עבור הנזק הממוני שיגרם לו בגלל שסמך עליו. כמבואר בב"ק (טז:) לגבי מראה דינר לשולחני וכו', ושנפסק בשו"ע

וברמ"א בחו"מ (סי' שו, ו) וע"ש במפרשים. וכן ברמ"א חו"מ (סי' קכט, ב), ובש"ך שם (סי' קז-ח) לגבי חיוב ממון מחמת גרמי במקרים דומים מחמת גרמי כשיודע הנשאל שסומכים על דיבורו, ומחמת כך נגרם לשואל נזק ממוני.

3. כאשר ידע הנהג שהסוגר של דלת המטען אינו תקין, וכתוצאה מכך הוא לפעמים נפתח מעצמו בעת הנסיעה, נמצא שהנהג פשע בזה שהכניס את המזוודה למקום שאינו משומר מפילה מרכבו בעת הנסיעה. לפיכך לא מבעי אם היה נחשב כשומר חנם, שבאופן זה היה מתחייב על נזקי המזוודה, מאחר ופשע בשמירתה. אלא אפילו אם הנהג היה מתנה מראש עם בעלי המזוודה שאינו מקבל עליו דיני שמירה כלל, בכל זאת בנידון דנן היה מתחייב לא מדין שומר - אלא מחמת היותו אדם המזיק, כמבואר בנתיבות בביאורים (סי' רצא, ס"ק: ז, יד) שהוצאת חפץ ממקום משומר למקום שאינו משומר נחשבת כפעולת אדם המזיק לחפץ, ולכן תמיד חייב העושה כך אפילו אם לא היה שומר על החפץ וע"ש.

לפיכך גם בנידון השאלה דנן, הוצאת המזוודה מידי, שהיא נחשבת מקום משומר, והכנסתה לתא המטען של המכונית, שהדלת שם עשויה להיפתח במהלך הנסיעה והמזוודה יכולה ליפול משם, נחשבת כהבאתה למקום שאינו משומר, ולכן חייב הנהג על נזקי המזוודה מדין אדם המזיק.

4. אמנם אם הסוגר של דלת המטען היה תמיד תקין כמו שהיה בעת קניית המכונית, במקרה זה עשה נהג המכונית כראוי כשהכניסה לתא המטען, כי שם זהו מקומו, ועל דעת כן קיבלה להסיעה לירושלים, ולכן הוא פטור מלשלם אם מסיבה שאינה מובנת לפתע בעת הנסיעה נפתחה דלת תא המטען ונפלה המזוודה לכביש וניזוקה.

ונידון זה אינו דומה לשאלה הראשונה, לגבי קרשי הסוכה שנפלו מגג המכונית למרות שנקשרו לגגון. כי שם זה תלוי במעשה בן אדם שקשרם, וברור שאם היה קושרם כראוי - הקרשים לא היו נופלים, לכן היתה פשיעה בקשירתו. משא"כ בנידון דנן, הסוגר של דלת המכונית עבר את כל הבדיקות המחמירות בחברה המייצרת שיעמוד בתקן. וכן גם בכל הנסיעות שנסעו עד כה עם המכונית, נסגרה הדלת כראוי ולא נפתחה. לפיכך אם קרה אונס ולפתע היא נפתחה - פטור בעל המכונית מהנזק, כי לא היה עליו להעלות בדעתו מציאות כזאת.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

מעלת התפילה גם על חוטאים

מתוך ההפטרה "כי מי נח זאת לי" (ישעיה נד, ט)

חז"ל במד"ר (בראשית מט, ט) משבחים את אברהם אבינו שהתפלל לפני הקב"ה שיציל את אנשי סדום, ודורשים עליו את הפסוק בתהילים (מה, ח) "אהבת צדק ותשנא רשע, על כן משחך אלוקים אלקיך שמן ששון מחברייך". כלומר, בגלל שאהבת לצדק את בריותי, ותשנא רשע - ומאנת לחייבם, על כן משחך אלוקים בשמן ששון מחברייך. ומי הם חברייך? זה מנח עד אליך כלומר, במשך עשרה דורות אלו לא דיברתי רק עמך ע"כ. לעומת זאת כלפי נח ישנה תביעה, למה הוא לא התפלל על אנשי דור המבול שינצלו, ולא ייענשו במבול. ולפיכך נקרא המבול על שמו שנאמר "כי מי נח זאת לי". כלומר, אע"פ שמבואר בגמ' בסנהדרין (ק.ח.), ובתנא דבי אליהו

(פ' טז) שבמשך מאה ועשרים שנה שבהם התעסק נח בבניית התיבה, הוכיחו נח וסבו מתושלח את אנשי דורם שיחזרו בתשובה, כדי שלא ייענשו במבול וכו', אולם עדיין היתה תביעה כלפיו, למה לא התפלל לקב"ה שיימנע מלהביא מבול לעולם.

ולכאורה ראוי להתבונן בדברי חז"ל אלו כדלהלן. הרי אנשי סדום היו רשעים ואכזריים במיוחד, כמבואר במדרשי חז"ל בפ' וירא, ובגמ' בסנהדרין שם. ולדוגמא, אורח שהגיע לעירם, היו מתעללים בגופו, ובכספו באכזריות שלא היתה כמותה מימות עולם, עד שמת, ואח"כ לקחו את כספו עבורם. וכמו שרצו לעשות למלאכים שהגיעו ללוט כמבואר בפ' וירא (ט, ה) וע"ש ברש"י. ומבואר בחז"ל, שאדם גבוה שהגיע לעירם, השכיבו אותו בכוונה במיטה קצרה, והיו חותכים לו את הרגליים כדי שגובהו יתאים למיטה הקצרה. כמו כן בתו של לוט, כיון שנתנה לחם לעני, מרחו אותה בדבש והניחוה על ראש החומה למען ישמעו וייראו, ועקצו אותה הדבורים ומתה בייסורים נוראים.

למה התפלל אברהם אבינו על אנשי סדום?

לאור האמור יש להבין, למה התפלל אברהם אבינו על רשעים כאלו שיישארו בחיים. הרי בכל יום נוסף שיחיו, הם יקפחו חיי אנשים חפים מפשע. וא"כ לכאורה דינם כרודפים שחייבים מיתה אפילו בדיני אדם, ולמה שיבח הקב"ה את אברהם שהתפלל עבורם?

והאם נלמד מכך חלילה, שישנה מעלה להתפלל על המחבלים הערביים שיישארו בחיים, כדי שיוכלו ר"ל לפגוע בעוד יהודיים?

כמו כן, הרי למעשה תפילת אברהם לא הועילה, ולמרות תפילתו נחרבו ארבעת הערים. וגם העיר החמישית - צוער היתה נחרבת. והסיבה שהיא נשארה קיימת היתה, רק בגלל תפילת לוט כמבואר בפ' וירא (ט, כא) ולא בגלל תפילת אברהם. א"כ מה היתה התועלת בתפילת אברהם?

ולכאורה לאור האמור לעיל, צדק נח שלא התפלל על אנשי דור המבול, שלמרות שהוכיחם מאה ועשרים שנה הם צחקו עליו והמשיכו לעבוד עבודה זרה, ולחטוא בעריות באופן חמור ביותר, ולגזול ולחמוס אחד מהשני. וכך גם היה ממשיך לקרות אם היו נשארים בחיים. א"כ בשביל מה להשאיר אותם בחיים שימשיכו במעשיהם החמורים?

ובפרט שלמרות שהקב"ה שיבח את תפילת אברהם, הרי הוא לא נעתר לתפילתו, והחריב את ערי סדום. ולפי"ז נלמד שכך גם היה עושה למרות תפילת נח, שהיה מביא מבול לעולם ולא מבטל את גזירתו. א"כ למה נתבע נח שלא התפלל לבטל את גזירת המבול ולהשאיר את הרשעים הללו בעולם שימשיכו לחטוא?

ביאור חטאם "ומעלתם" של אנשי סדום

אמנם ישנו הבדל מהותי בין אנשי סדום ואנשי דור המבול, לבין כנופיות הרצח והמחבלים למיניהם, או שלטונות הרצח של המדינות בדורינו ושהיו בתקופת השואה וברוסיה. והחילוק הוא, שאנשי סדום לא יצאו מעירם להרוג ולחמוס ממון של אנשי העולם, ולכן אין להם דין "רודפים" שמצוה להורגם. אלא מבואר בגמ' בסנהדרין (ק.ח-ט) שבגלל שהקב"ה השפיע להם שפע ברכה באופן מיוחד, לכן הם החליטו שכל השפע הזה ישאר רק להם ולא יתנו אותו לאדם אחר שאינו גר במקומם שיהנה ממנו. וכל מעשי האכזריות

התועלת שהיתה בתפילת אברהם להצלת ערי סדום

והנה ביחס לשאלתנו מה הועילה תפילת אברהם אבינו, הרי לבסוף הקב"ה החריב את ערי סדום למרות תפילתו? הנה השאלה במהותה - בטעות יסודה. הן - מחמת העובדות, והן - שנובעת מחוסר הבנת מהות התפילה, וכדלהלן:

ביחס לסדום - תפילת אברהם אבינו - ודאי שהועילה, כי מחמתה בלבד ניצלו חייהם של לוט ושתי בנותיו. וכלשון רש"י בפ' וירא (יט), "אל תביט אחריך", אתה הרשעת עמם - ובזכות אברהם אתה ניצול ע"כ, וע"ש גם בדברי שפתי חכמים (אות ס). והנה מחמת לוט ושתי בנות אלו, נולדו כעבור מאות שנים דוד המלך וזרעו. וכן שאר מלכי בית דוד הינם מצאצאיהן. כי נעמה העמונית היתה אשת שלמה המלך, וממנה נולד המלך רחבעם שמלך אחריו, וכל שאר מלכי בית יהודה היו מיוצאי חלציהן של בנות מואב, וכן מלך המשיח שיבוא במהרה לגאולינו יצא מהן. נמצאנו למדים, שודאי שתפילת אברהם אבינו הועילה מאד, ואע"פ שהיא לא הועילה להצלת ערי סדום מחורבן, אולם היא הועילה להצלת שלש נפשות שמהן נושע עם ישראל כעבור שנים.

ולכן אמרו חז"ל, שאם נח הצדיק היה מתפלל גם שלא יבוא מבול, למרות שמסתבר שלא היה מצליח למנוע בתפילתו את המבול, אולם יתכן מאד שאולי ביחס לאנשים בודדים - תפילתו היתה מועילה, והקב"ה היה אומר לו להכניס גם אותם לתיבה, ומהם היו יוצאים במשך הדורות נביאים וגדולי ישראל וכיו"ב, כמו התוצאה שהיתה מחמת תפילת אברהם אבינו.

מעלתה של התפילה, גם כשלא רואים תוצאה מיידית

כתוב בפרשת וירא (יח, יז-יח) וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום וגו'. ולכאור' יל"ד מה השייכות בין מה שעתידי אברהם להיות לגוי גדול לזה שלכן צריך הקב"ה לגלות לו, ולא לכסות ממנו את הפיכת סדום ועמורה? וביארו בזה שזהו שאמר הקב"ה, נכון שתפילתו של אברהם עכשיו לא תוכל למנוע את הפיכת סדום, אבל כיון שעתידי אברהם להיות לגוי גדול, והם יצטרכו להרבה תפילות, א"כ לא אכסה מאברהם, כדי שתפילותי יעמדו לזרעו אחריו.

א"כ מלבד התועלת האמורה לעיל שנגרמה מהתפילה גם על הרשעים, לימדו אותנו חז"ל, שהקב"ה תמיד רוצה שיתפללו אליו, ותמיד נשמעת בשמים תפילתו של כל אדם, ובפרט כשהיא מגיעה מלב שבור. וכדי להתפלל לקב"ה לא צריך להיות צדיק הדור, אע"פ שודאי שתפילתו מתקבלת בדרך כלל יותר ברצון. וכפי הלשון שתיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה לומר בתפילת שמו"ע בברכת שמע קולינו, "כי אתה שומע תפילת [כל פה - לנוסח ספרד] עמך ישראל ברחמים". אלא שלמרות התפילה, הקב"ה מחליט לפי השיקולים שלו, האם להיענות מיידית לתפילה או ששומר את התפילה הזאת לזמן מאוחר יותר או שמעוניין בתפילות נוספות. או אפילו אם למטרה שעבורה התכוון המתפלל לא הועילה תפילתו, אולם תפילה זו הועילה עבורו לדבר אחר, שבזכות התפילה הקב"ה הושיע את המתפלל או את משפחתו מדברים אחרים שעבורם לא התפלל.

הנוראים שעשו, נועדו למטרה זו בלבד, כדי למנוע מאנשים זרים להגיע לעירם, ומי שלא בא למקומם - לא עשו לו שום נזק. וכתב הרמב"ן (בראשית יט, ה) שאצל הגויים לא מגיע עונש מיתה על מניעת צדקה וחסד לעזור לאחרים, ואפילו כשנעשית בצורה אכזרית. ולכן אם התנהגותם של אנשי סדום היתה בכל מדינה אחרת ממדינות העולם - לא היה מחריב הקב"ה את עריהם, ולכל היותר היה מונע מהם את השפע הגדול שנתן להם. ורק בגלל מעלת קדושת ארץ ישראל, שאינה יכולה לסבול מניעת חסד באכזריות כזאת, הם נענשו בהריגתם ובהחרבת עירם לנצח.

לאור האמור, מובן שצדק אברהם אבינו כשהתפלל עבורם, כי הוא טען לקב"ה, שהרי הם לא עושים שום מעשה רשע למי שלא מגיע לעירם. ולולא קדושת ארץ ישראל, הרי למרות מעשיהם החמורים - לא היה מגיע להם עונש מיתה, וא"כ ראוי שיחוסו עליהם לפנים משורת הדין, אפילו אם ימצאו שם רק עשרה צדיקים במתכונת של "לוט הצדיק" שמבואר בתורה, ובפי' רש"י בפ' לך לך (יג, יא) שהיה מתאוה מאוד לכסף, ולעריות, ואמר: אי אפשר לא באברהם ולא באלוקיו וע"ש.

ההבדל המהותי שבין אנשי סדום למחבלים הרוצחים

ולכן ברור שלא דומה מהות מעשיהם של אנשי סדום, לכל ממשלות הרשע וכנופיות הרצח למיניהם. כי רשעים אלו - הולכים ממקומם כדי להרוג אנשים אחרים חפים מפשע שלא עשו להם מאומה. וכ"ש שחמור הדבר, אם הם עושים זאת נגד היהודיים שהינם עמו של הקב"ה. לפיכך ודאי שהם בגדר רודפים שחייבים מיתה. וברור שאסור להתפלל שיישארו בחיים אלא אדרבה ישנו חיוב להתפלל שהקב"ה יכלם במהרה מהעולם, וכנוסח התפילה שתיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה להתפלל בשמו"ע בברכת ולמלשינים "וכל אויביך [או אויבי עמך] - מהרה יכרתו".

ביאור חטאם "ומעלתם" של אנשי דור המבול

והנה ביחס לאנשי דור המבול, מעשיהם היו חמורים בהרבה מאנשי סדום. מאחר והם גזלו וחמסו ממון מאנשים אחרים, וכן גזלו נשים נשואות בעל כורחן לצורכי אישות. כמו כן, הם היו בכל העולם ולא רק בארץ ישראל. אולם מכיון שהם לא הרגו אנשים אחרים, אלא השאירו לאנשי העולם את חייהם, לפיכך למרות חומרת מעשיהם אמרו חז"ל, שנח היה צריך להתפלל עבורם לקב"ה שלא יחריב את העולם ע"י המבול, כשם שאנשי דורו לא מנעו מאנשים אחרים מלחיות. ולכן גם אנשי דור המבול, למרות חומרת מעשיהם, עדיין הם אינם בגדר "רודפים" שמצווה להורגם, כי לא הרגו, ולא רדפו להרוג אנשים אחרים. ואע"פ שישנו דין רודף גם כנגד מי שלוקח בע"כ נשים נשואות כמבואר במשנה בסנהדרין (עג). אבל כנראה שרוב אנשי הדור לא עשו כך אלא רק הנפילים הענקים, גם שברוב המקרים הם חטפו נשים שאינן נשואות, ורק בחלק קטן מהמקרים חטפו בע"כ גם נשים נשואות, והיה צריך להתפלל שהקב"ה לא יחריב את כל העולם בגלל מקרים בודדים אלו. ומעשי דור המבול החמורים לא דומים לממשלות וכנופיות הרצח שהורגות אנשים חפים מפשע, שכלפיהם ודאי שאסור להתפלל שיחיו, אלא אדרבה נצטוונו להתפלל שהקב"ה יכלם מהעולם במהרה.

כמו כן רואים במקרים רבים, ובפרט שכיח הדבר אצל בעלי תשובה, שלמרות שלא קיימו תורה ומצוות, ובמקרים רבים כך גם נהגו הוריהם, וכמה דורות לפניהם, אולם לפתע מבלי להבין למה, הם החליטו להתקרב ליהדות או שנחשפו במקום הנידח בעולם שבו שהו, להתעוררות יהודית שמחמתה הם התקרבו ליהדות וחזרו לבסוף בתשובה.

ובמקרים רבים התברר למפרע, שהוריהם או הסבים שלהם או הסבים מדורות קודמים יותר, היו שומרי תורה ומצוות, וכאשר ילדיהם פרקו מעליהם את קיום התורה והמצוות, האבות והאימהות התפללו עבורם רבות מעומק הלב שיחזרו למוטב, ולמרות שעבור ילדיהם ולפעמים גם עבור נכדיהם תפילות אלו לא הועילו, אולם התפילות לא אבדו ונשארו קיימות בשמים, והם אלו שהועילו לבסוף לנכדים או לנינים שיחזרו למוטב. והקב"ה סובב את הדבר באופנים שונים שבבוא העת יתבצע הדבר בפועל.

מסקנת הדברים

מסקנת הדברים, ישנו חיוב על כל יהודי להתפלל לקב"ה בכל זמן ובכל מצב עבורו וגם עבור אנשים נוספים שנמצאים במצוקה, ובמיוחד עבור היהודיים שהקב"ה יושיעם ממצוקתם, ותמיד התפילה נשמעת בשמים. ולכן אע"פ שלא תמיד רואים בעינינו את הישועה שעבורה התפללנו, ולפעמים רואים שהמטרה לא הושגה כלומר, שלמרות התפילות הרבות שהתפללו להחלמת החולה, הוא הגיע לעולם האמת. אולם לאור האמור לימדונו חז"ל, שגם במקרה זה, התפילות הועילו לאותו אדם להקל מעונשו בעולם האמת, וכן לישועות אחרות לבני משפחתו. ולפעמים התפילות הועילו למתפלל עצמו, שבגלל שהתפלל לצורך הזולת, הקב"ה גמל עמו מידה כנגד מידה, ומנע ממנו ומבני משפחתו דברים לא טובים שהיו אמורים להיות להם וכדומה.

הליכות והלכות בדף היומי

ראש השנה ו.

כתוב במסכת ראש השנה (ו.) בפ"ך - זו צדקה. כלומר, אם אדם אמר בפיו שיתן סכום כסף או חפץ מסויים לצדקה. אפילו כשלא אמר - שנודר את הכסף לצדקה, גם באמירתו שמתחייב - חלה על ההתחייבות זו גדר של נדר. ואם לא יקימנה, יעבור על האיסורים של "לא יחל דברו" וככל היוצא מפיו יעשה". לאור האמור נבאר בקצרה מספר הלכות הקשורות להתחייבויות לצדקה.

א. הרוצה לתרום כסף לצדקה, עדיף שלא יאמר תחילה שמתחייב לתת סכום כסף לצדקה, כדי שלא יחייב את עצמו בנדר. אלא אם יש ברשותו את הכסף שרוצה לתת לצדקה - יתן מיידית לצדקה את הכסף שברשותו, או שיחייב את עצמו באמצעות כרטיס האשראי שברשותו, אבל לא יקבל בתחילה את החיוב ויאמר, שנודר סכום מסויים לצדקה. כמו כן יכול לומר מראש שהוא מתחייב - בלי נדר, לתת סכום מסויים לצדקה.

לפיכך גם כשמוכרים עליות לס"ת בבהכנ"ס או כשעושים "מי שברך" לעולים לס"ת או כשמתחייבים סכום כסף לצדקה עבור הזכות לעשות מצוה מסויימת וכדומה, בכל המקרים יאמרו עוד לפני ההתחייבות

הכספית, שההתחייבות הינה בלי נדר. מאחר וחמור מאד עונשם של המתחייבים בנדר וכל שכן בשבועה אם אינם מקיימים בשלימות כל מה שהתחייבו. 1.

ב. הרוצה לנדור כסף לצדקה, לא יאמר שנודר כסף להקדש, אלא שנודר לצדקה או לביהכנ"ס וכדו'. ובדיעבד אם אמר שנודר להקדש, מפרשים את דבריו שהתכוון בזמן הזה לתת לעניים. ולפיכך חל נדרו, וצריך לתת מה שהתחייב לעניים. ואם אמר שהתכוון לתת לביהכנ"ס - יתנו לביהכנ"ס.

אולם אם הנודר מתעקש ואומר שהתכוון להקדש ממש - עליו לעשות התרת נדרים ע"י שלושה תלמידי חכמים שמבינים מה שלומדים עמם בהלכות נדרים, והם יתירו לו ביחד את נדרו. ולאחר התרתם נחשב הדבר כאילו לא נדר. 2.

ג. אין חסרון של אסמכתא בנדרים. לפיכך אם אמר אדם: "אם אעשה דבר פלוני אני מתחייב לתת סכום מסויים לצדקה, ואח"כ עשהו - חייב לתת לצדקה מה שקיבל על עצמו. 3.

ד. אם שני אנשים התחייבו ביניהם לעשות דבר מסויים, וסיכמו, שאם אחד מהם לא יעמוד בדיבורו, הוא יתן בתור קנס סכום מסויים לצדקה, ולבסוף הפר אחד מהם את התחייבותו, והסכים חבירו למחול לו על התחייבותו כלפיו - פטור המתחרט מלתת את הכסף לצדקה. אבל אם חבירו לא מוחל לו על הפרת ההסכם, ותובע ממנו לקיימו - יצטרך מפר ההסכם לתת את הכסף שהתחייב לצדקה או שיקיים את התחייבותו לחבירו. 4.

ה. הבטיח אדם לעני לתת לו מתנה או שסיכם במודע עם פועל עני שישלם לו עבור עבודתו מחיר גבוה יותר ממה שמקבלים פועלים אחרים - נחשב הדבר כנדר לצדקה, וחייב לקיים מה שהבטיח. 5.

ו. פועל או קבלן שנתן הצעת מחיר עבור עשיית עבודה לביהכנ"ס, לשיבה או לעניים, והצעתו הינה זולה ממה שדורשים פועלים אחרים - אינו יכול לחזור בו מהצעתו, מאחר ונחשב הדבר כנדר לצדקה.

אולם אם הבטיח לעבוד עבורם בחינם - יכול הפועל לחזור בו מדיבורו, משום שיש בכך טירחת הגוף, ולא התחייבות ממונית ולכן אין התחייבות זו נעשית כנדר. 6.

ז. מי שחייב את עצמו לתת כסף או חפץ לצדקה - חייב לתת מה שהתחייב נתינה מוחלטת, ואינו יכול לתת זאת לעניים או למוסדות הצדקה בתור מתנה על מנת להחזיר. ולכן מיד כשנתנם לעניים הם זכו בכך, ואינם צריכים להחזיר לו מה שנתן. 7.

ביקורות

1. שו"ע יו"ד (סי' רג, סעיפים: א-ד) וע"ש בט"ז ובש"ך.

2. רמ"א יו"ד (סי' רנח, א) וע"ש בש"ך (ס"ק ד).

3. שו"ע יו"ד (סי' רנח, י), ובחו"מ (סי' רז, ט).

4. שו"ע יו"ד (סי' רנח, יא) וע"ש בט"ז (ס"ק ז), ובש"ך (ס"ק כג).

5. קצות החושן (סי' רסד ס"ק ד)

6. שו"ע יו"ד (סי' רנח, יג) שו"ת מהרי"ק סוף שרש קלג, וקצות (סי' רסד ס"ק ד).

7. ש"ך יו"ד סי' רנח, ס"ק כה).

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

ניתן לשלוח הצעות הצניני העלון לאתר אפקס 153-2-5869690 או ציין pe on' פקס 03707 קבלת תשובה. וכן אלוויו rav5869690@gmail.com